KOM UD OG LÆR!

Forløb 13
HISTORIE
4-6 klasse

- om Enevælden

KEND DIN
LANDSBY

Under Enevælden kom der nye strømninger til landsbyen. Handelsskibe bragte nye, spændende varer hjem fra fjerne lande og bønderkarlene måtte eksercere foran kirken hver søndag.

Landmillits og rytteri

Opbygningen af et nationalt militær betød at landsbyens unge mænd blev tvangsudskrevet til tjeneste og gårde i området kunne som ryttergårde stå for underholdet at en rytter med hest.

Konfirmation og religiøse bevægelser

I forløbet ser vi nærmere på konfirmationen og dens betydning for begyndende skolegang. Konfirmationen, skoleloven i 1814 og nye lærebøger var vigtige årsager til nye religiøse bevægelser i vores område.

I forløbet besøger vi steder, der kan fortælle om Enevældens påvirkning af landsbyen og lokalområdet i perioden 1660-1849.

Forord:

Hæftet beskriver et forløb, hvor eleverne dykker ned i et stykke spændende lokalhistorie nær ved jeres skole. Forløbet skal ses som et forslag, der kan rettes til efter lokale forhold og klassens behov.

Udgangspunktet er nærområdet ved jeres skole i Hedensted Kommune, med det særpræg, der findes lige på jeres sted. Der fokuseres på den lokale historie, men fra det nære kigger vi også ud i Danmark og den store verden.

Eleverne kommer til at arbejde med helt lokalt stof og får hermed en bedre indsigt i deres lokalområde. Det gør arbejdet nærværende, og ofte kan eleverne supplere med viden hentet fra familie og bekendte.

Forløbet er et ud af mange KOM UD OG LÆR! - tilbud fra Glud Museum, hvor undervisningen flyttes ud i nærområdet med hjælp fra museets kultur- og naturvejleder.

En uundværlig samarbejdspartner er lokalarkiverne og lokale beboere, hvor vi henter guld i form af lokalhistorisk viden og de mange gode historier, der findes i gemmerne.

Det kan også være en god idé at besøge et af museerne. Her kan man få en spændende dag med aktiviteter og mulighed for at komme tæt på livet, som det var i gamle dage.

Hvis I har idéer til ændringer og forbedringer, så sig endelig til, så vi kan få gjort hæfterne så anvendelige som muligt.

Kontakt: Glud Museum, Jens Kjær
Tlf. 42 67 43 13 – E-mail: jk@gludmuseum.dk

Indhold:

Forord	2
Planlægningsmøde	3
Læringsmål	3
Timeforbrug	3
Elevernes forberedelse	4
Uddannelsesturen	5
Tilbage i klassen	6
Resultat = Guidet tur	7
Evaluering	8
Baggrundsmateriale	9
Brug museerne	10

Planlægningsmøde:

Glud Museum hjælper gerne med at planlægge og gennemføre et forløb ved jeres skole. Kontakt derfor museets kultur- og naturvejleder i god tid, så I kan få aftalt et planlægningsmøde og datoer for forløbet.

På planlægningsmødet rettes forløbet til, så det passer til klassens behov og mulighederne i skolens nærområde.

Læringsmål fastsættes og forløbet tilrettes i forhold til det.

Der afstemmes forventninger og aftales fordeling af opgaver.

Museet kan bl.a. hjælpe med:

Kontakt og aftaler med lokalarkiv.
Kontakt til lokale borgere, der kan hjælpe.
Baggrundsmateriale (relevante bøger, artikler, historie til forberedelse, kort mv.).
Gennemføre tur og aktiviteter.
Evt. museumsbesøg.

Læringsmål:

Læringsmål aftales med læreren. Forløbet kan som eksempel lægge mere eller mindre vægt på brug af IT.

Læringsmål for Historie:

- Du har kendskab til historiske begivenheder med lokal betydning under Enevælden.
- Du ved, hvad konfirmationen betød i 1800-tallet.
- Du har kendskab til ”De stærke jyder”
- Du har kendskab til landmilitsen og kystmilitsen

Timeforbrug:

Planlægnings-møde	Elevernes forberedelse	På tur	Tilbage i klassen	Opsamling og evaluering
2 timer	2 timer	4 timer	2 timer	2 timer

Timerne kan samles på temadage eller fordeles over flere uger. Turen på 4 timer kan evt. være 2 x 2 timer.

Elevernes forberedelse:

Enevælden
Klassen introduceres til Enevælden og hører om dens betydning for Danmark og for egnen.

Hvordan så her ud i 16/1700-tallet?
Sammen ser klassen på gamle kort og luftfotos.
De findes på Hedensted Kommunes hjemmeside – hedensted.dk – søg efter "Digitale kort".

For at eleverne kan orientere sig, kan I tale om, hvor de bor (evt. zoome ind på deres bolig) og hvor turen går hen.

De ældste kort kan give et indtryk af landsbyernes og dermed befolkningens størrelse.

Skole
Klassen taler sammen om konfirmation og skoler.

Hvorfor bliver man konfirmeret?
Hvorfor var det vigtigt, at der kom skoler?

Stavnsbåndet
Drenge og mænd måtte ikke flytte fra landsbyen.

Hvorfor mon man indførte denne lov?

Militæret
Eleverne får en introduktion til "militsen" og dens betydning for området.

Der var dels Landmilitsen, der stillede foran kirken hver søndag og Kystmilitsen, der patruljerede langs stranden og holdt øje med fjendltige skibe.

Langs kysten var der signalposter, der kunne sende beskeder og advare militæret inde i landet.

På tur i 16/1700-tallet:

Danmark var et skovrigt land, men skoven svandt ind for der blev brugt mange træer til at bygge huse og skibe med – og til varme og produktion.

Bindingsværk

For at mindske det store træforbrug blev det forbudt at bygge huse kun i træ. Eleverne kigger nærmere på bindingsværkshuse og hvordan de sparer på træet.

Krige og fattigdom

Der var mange krige i 1600-tallet og de var dyre. På denne egn gik det hårdt ud over befolkningen, fordi skiftende hære kom forbi og krævede husly, mad og foder af bønderne.

Polakhistorier

Kongen fik hjælp udefra bl.a. af polske hjælpetropper og de kunne være hårde ved befolkningen.
Hvis de var særligt slemme tog bønderne affære, slog dem ihjel og smed dem i "polakhullet". Vi skal ud og lede efter det lokale polakhul.

Olden og løvfoder

Før landboreformerne omkring år 1800 var skovene til fælles brug. De store træer og jagten var herremandens, mens bønderne kunne hente hegnspæle og brænde i underskoven.

Køer og heste kunne græsse i skovene og grisene æde sig fede i olden, når det var gode oldenår.

Måske kan I finde træer, der stammer helt tilbage fra dengang fæstebønderne sendte deres dyr i skoven.

Soldater og skoler:

Landmilits

Her på pladsen foran kirken skulle bønderkarlene stille om søndagen efter kirkegang. Som en del af Landmilitsen skulle de øve sig i at være soldater. Pladsen ved Glud Kirke kaldes ”Træhesten”.

Kystmilits

Ved Snaptun blev der bygget skanser, så fjendtlige skibe kunne jages væk. Kystmilitsen holdt patruljerede langs kysten og tændte bavne, hvis fjenden nærmede sig.

Konfirmation

Kirken blev den første ”skole” med kundskaber, der skulle erhverves før man kunne blive konfirmeret.

Præsten og degnen stod for undervisningen.

Stridigheder om lærebøgerne førte til den første folkelige bevægelse ”De stærke jyder” på denne egn.

Eleverne opsøger nogle af de steder, hvor bevægelsen havde særlig gennemslagskraft.

Skolelov 1814

Med skoleloven kom der for alvor gang i undervisningen på landet.

Hvor lå den første skole og hvordan så den ud?

Vi leder efter sporene og hører om skolegang i 1800-tallet.

Efter forløbet - evaluering:

- Hvad har du lært under forløbet?

_____

_____

- Har undervisningen været anderledes end normalt? Beskriv.

_____

_____

- Hvad synes du om den måde at lære på, som du har oplevet under forløbet?

_____

_____

- Har forløbet givet dig større motivation for og interesse i at lære nyt om din by og dit nærområde? Uddyb.

_____

_____

- Hvad har været det bedste under forløbet?

_____

_____

- Hvad kan forbedres?

_____

_____

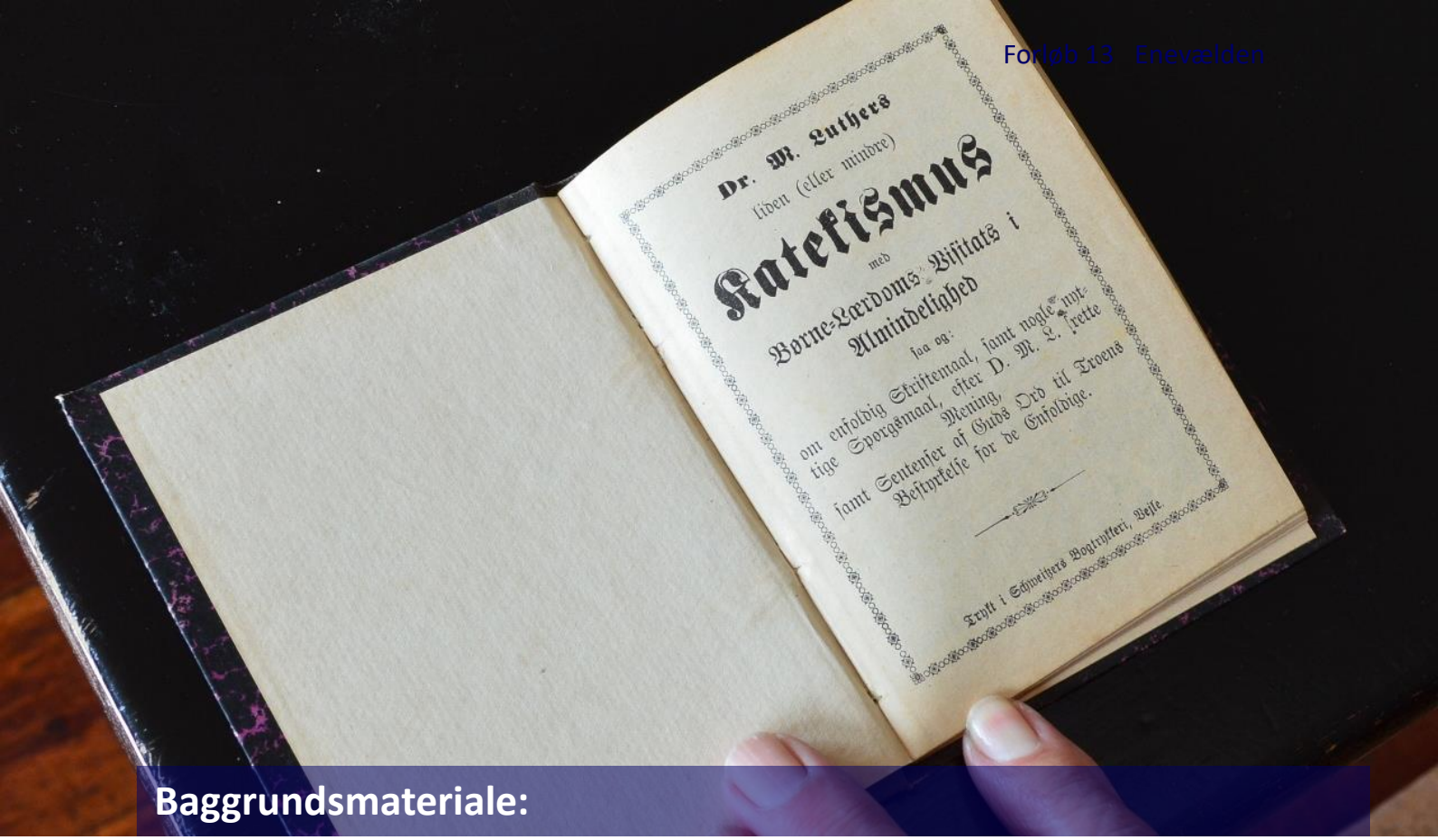

Baggrundsmateriale:

Glud-Hjarnø Sogns historie, Jens P. Baungaard

Kenddinlandsby.dk – søg efter stederne

http://denstoredanske.dk/Danmarks_geografi_og_historie/Danmarks_historie/Landbohistorie/landmilits

http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/skoler-og-undervisning-foer-1814/

På museum:

Glud Museum

Museerne i kommunen har meget at byde på og de vil gerne have besøg af skoleelever.

Med et tema om Enevælden kan man f.eks. se Rasmus Thomesens ryttergård på Glud Museum. Mindestuen i Gl. Sole fortæller om ”De stærke jyder”, der fik religionsfrihed under Frederik 6.

Glud Museum

En fantastisk samling smukke gamle huse og gårde, der fortæller om livet i østjyske landsbyer.
Museet har en skoletjeneste med aktiviteter for eleverne og en udfarende kultur- og naturvejleder.
Se mere på: gludmuseum.dk

Hjortsvang Museum

Her er masser at kigge på – store og små maskiner, gamle redskaber og huse indrettet som i gamle dage.
Museet tilbyder gratis skoletjeneste med besøg på typisk 1½-2 timer – evt. op til 4 timer.
Se mere på: hjortsvangmuseum.dk

Mindestuen i Gl. Sole

Her åbnes dørene efter aftale til en skolestue, der ser ud som for 100 år siden. Den gamle privatskole fortæller også historien om ”De stærke jyder” – en religiøs bevægelse, der blev udbredt her på egnen.
Se mere på: destærkejydersskole-mindestuen.dk

Juelsminde Havnemuseum

Fortæller fiskernes historie og historien om havnen og færgehavnen.
Se mere på: havnemuseum.dk

Uldum Mølle

Den fine gamle mølle maler stadig og er rammen om et møllemuseum og en udstilling, der viser udsnit af livet i og omkring det store Uldum Kær.
I kan selv male mel og se mølleren arbejde.
Se mere på: uldummolle.dk

Danmarks Ferguson Museum

Her er der traktorer og andre landbrugsmaskiner i lange baner. Man må selv gå rundt og kigge i verdens største samling af Ferguson traktorer.
Se mere på: fergusonmuseum.dk